

CIONISTA ÉLETSZEMLÉLET

KÍSÉRLET A POZITÍV ZSIDÓ HIVATÁSTUDAT
TERMÉSZETRAJZÁHOZ

Irta:

KOMOLY OTTÓ,
a Magyar Cionista Szövetség elnöke.

A MAGYAR CIONISTA SZÖVETSEG KIADÁSA.

CIONISTA ÉLETSZEMLE

KÍSÉRLET A POZITÍV ZSIDÓ HIVATÁSTUDAT
TERMÉSZETRAJZÁHOZ

Írta:

KOMOLY OTTÓ,
a Magyar Cionista Szövetség elnöke.

A MAGYAR CIONISTA SZÖVETSÉG KIADÁSA.

Országos Rabbiképz. - Zsidó Egyetem Könyvtára

Felelős kiadó: Komoly Ottó.

András László könyvnyomda nyomása, Kolozsvár, Brassai-utca 16.

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

E L Ő S Z Ó

Az itt közreadott tanulmány összeállításánál az a szempont vezetett, hogy oly írást bocsássak az érdeklődők rendelkezésére, amelyet az is könnyen végigolvashat, aki nem szokta meg a hosszabb lélegzetű, elvont tárgyú értekezéseket, de azért az sem dob félre, aki szereti a kérdéseket alaposabban szemügyre venni és nem elégszik meg felületes magyarázatokkal. A feladat nem könnyű, s írás közben minden okom megvolt arra az aggodalomra, hogy a könnyebb fajsúlyú olvasmányokat kedvelők számára túlzottan komoly dolgot adok, a tárgyba mélyebben elmerülni kívánók részére pedig túlkevésé lesz tudományos jellegű az, amit leírok. Az előbbieket kedvéért lehetőleg röviden kellett mondanivalóimat fogalmaznom, az utóbbiakra való tekintettel pedig mégis lehetőleg minden részlet lelki hátterét is vázolni kellett. Az eredmény természetesen csak kompromisszum lehetett mindkét oldal felé, s mint minden megalkuvásnak, ennek az eredménye sem elégíthet ki minden követelményt.

Amit előadok, az nem rendszeres irodalmi tanulmányok eredménye, hanem annak összefoglalása, amit mi, a mult és jelen eseményeit és azok visszahatásait éberem figyelő cionisták a zsidó életben látunk, amit a cionizmustól várunk, s amiért hozzá ragaszkodunk. Nem is hivatkozom irodalmi forrásokra. Igyekszem világosan és közvetlenül vázolni felfogásunkat a cionista kérdéskomplexum minden részletéről. Jól esik az a tudat, hogy az itt következő sorok leírása közben egyetlen olyan probléma sem merült föl bennem, amelyre azt mondhattam volna,

hogy erről jobb lesz nem írni, ha nem akarok eltérni az őszinte vélemény-nyilvánítás elvétől; más szóval: nem igyekeztem semmit elhallgatni, semmit elkendőzni, s nyugodt lelkiismerettel állíthatom, hogy ez a tanulmány minden szóabajövő kérdésre vonatkozóan a gátlásmentesen kialakult őszinte cionista felfogást tartalmazza. Ha valami hiányzik, úgy annak oka a megszabott keret szűk voltában, a lehető rövidségre való törekvésben, vagy esetleg abban keresendő, hogy figyelmemet egy vagy más részlet elkerülte.

Részben ez utóbbi lehetőségre való tekintettel is nevezem kísérletnek ezt a tanulmányt. Lehet, hogy további kísérletek fogják követni, annál is inkább, mert a terv kialakulásakor nagyobb terjedelmű, átfogóbb, teljesebb mű képe lebegett szemem előtt. Ilyen nagyszabású értekezés elkészítésére és közreadására azonban most nem volt meg a lehetőség. Nagyon örülnék, ha e kiadványunk visszhangja azt mutatná, hogy a magyar zsidó olvasóközönség igaz érdeklődéssel várja az itt tárgyalt kérdések bővebb és kimerítőbb taglalását.

Budapest, 1942. augusztus hó végén.

Komoly Ottó.

CIONISTA ÉLETSZEMLELET

Rövid áttekintés.

A cionizmus körülbelül 3800 esztendő. Ennyi ideje annak, hogy a hagyomány szerint Izráél fiai a szükségtől hajtva elhagyták Kanaán földjét és Egyiptomba költöztek. Az a körülmény hogy Mózes az „Igéret Földjére“ viszi a népet, bizonyítja, hogy már az Egyiptomban élő izraelitákban is erős volt a vágyódás Izráél országa iránt, amelyet közel félezeréves micrájimbeli tartózkodásuk alatt el nem felejtettek. Az Egyiptomból való szabadulás a cionizmus elsőízbeni megvalósulása volt.

Bizonyára újraeledt és élt hosszú ideig a cionizmus valamilyen alakja a keresztény időszámítás előtt 720-ban Izrael országából elűzött és elhurcolt izraeliták utódaiban, akik részben ugyan eltűntek idővel Ázsia népeinek forgatagában, de részben a későbbi babyloniai diaszporába olvadtak be. A jeruzsálemi első szentély pusztulása után eltelt babyloni hetven esztendő pedig a cionizmusnak már igen pozitív és életerős hajtása volt, hiszen tudvalévő, hogy ennek erkölcsi hatása verte fel a kis Judeát arra, hogy még további 600 évig meg tudjon állni a történelem viharai között, nem is beszélve arról, hogy előkészítette a Szentírás ma is érvényes rendszerének kialakulását.

Azután — ezelőtt 1870 évvel — megszűnt az önálló zsidó állam, a zsidóság életformája a galuth lett, de az az érzése, hogy ősei földjére vissza fog térni, más szóval cionizmusa soha meg nem szűnt. Az eszme megvalósítását, vagyis a Cionba való visszatérést ez alatt a 19 évszázad alatt számosan kísérelték meg több-kevesebb valóságérzettel, idealizmussal, vagy csak politikai ambícióktól fűtve, — ami azt mutatja, hogy megvolt az alapja a nép eszmevilágában és érzéseiben, — de eredmény nélkül. A múlt század második felében végre konkrétbb alapot ölt az elképzelés, megjelennek a mai politikai cionizmus

előfutárai: *Moses Hess* és *Leon Pinsker* írásai. majd megalakul Oroszországban a *Choveré Cion* és megkezdí — szűk keretek között — a palesztinai telepítési munkát.

Ennyire van előkészítve a talaj, amikor ezektől a megmozdulásoktól függetlenül, személyes élmények hatása alatt egy nyugateurópai, asszimilált zsidó, a Budapesten született *dr. Herzl Tivadar* megjelenteti a „*Der Judenstaat*“ című művét, amely a zsidókérdés megoldása érdekében önálló zsidó állam megteremtésére szólítja fel a zsidóságot. Ezt a könyvet a keleti zsidóság nagy tömegei és a nyugati zsidóság néhány lelkes, de azért a viszonyokat józanul mérlegelő gondolkodója nagy örömmel fogadja, sokan azonban felháborodva utasítják vissza, mert benne a zsidóság emancipációjának veszélyeztetését látják.

Herzl rendkívüli egyénisége, akaratereje, alkotóképessége minden akadály ellenére életre kelti a cionista mozgalmat, kiépíti szervezetét és megindítja gépezetét. Öt magát ez a rettenetes munka felőrli, s 8 évvel a „*Judenstaat*“ megjelenése után a halál elszólítja a küzdők sorából. Műve azonban már elég erős ahhoz, hogy tovább éljen, sőt politikai és gyakorlati eredményeket is érjen el. Elannyira, hogy ma már nem az a kérdés többé. megvalósul-e az általa megjelölt cél, hanem csak az, hogy milyen mértékben és milyen formában valósul meg.

Hogy a megvalósulás mértéke minél nagyobb legyen és lehetővé tegye a zsidókérdés teljes megoldását. továbbá, hogy a megvalósulás formája megfeleljen azoknak az elképzeléseknek, amelyek bennünk történelmi multunk. vallásunk etikai lényege és az emberiség fejlődésére vonatkozó intencióink alapján élnek, ezért küzd és ezen munkálkodik a cionista mozgalom.

Beszélhetünk-e cionista szemléletről?

A cionizmus nem filozófiai irányzat, de mégcsak vallási árnvalatnak sem mondható, s így első pillanatra talán különösen hangzik az a cím, amelyet az itt következő fejtegetéseknek adtam, hiszen életszemléletünk általánosságban azokból az ismeretelméleti felfogásokból és értékítéletekből tevődik össze, amelyek bennünk filozófiai beállítottságunk és vallásos meggyőződésünk alapján alakultak ki. Azonban ha megkíséreljük an-

nak felderítését, vajjon miben nyilvánulnak meg világnézetünket irányító meglátásaink és ítéleteink, és ha tekintetbe vesszük, hogy az embert hite és tudása, valamint erkölcsi felfogása az élet számtalan vonatkozásában készíti arra, hogy cselekedjék, vagy arra, hogy adott körülmények között megtenni jónak látott lépésekről nyilatkozzék, akkor nem kételkedhetünk abban, hogy egyes emberek vagy csoportok gondolkozására legjellemzőbbnek éppen az mondható, amit cselekednek, vagy amit tenni óhajtanak. Ilyen módon, a mindennapi élet reális oldaláról fogva meg a problémát, nyugodtan beszélhetünk az egy úton haladó, egy célért küzdő, vagy egy eszményben hívó közösségek világnézetéről.

Ebből következik az is, hogy azok a vizsgálódások, amelyekre itt vállalkoztam, nem tartoznak a filozófia körébe. Céljuk annak megállapítása, vajjon beszélhetünk-e különlegescionista életszemléletről, s ha igen, megkísérelni ennek az életszemléletnek a jellemzését.

Nem kétséges, hogy a közös cél felé való törekvés, még ha önnagában nem is onnan ered, hogy azonos gondolkodásúak szövetkeztek e cél elérésére, bizonyos mértékig feltétlenül hasonlónak teszi az emberek gondolkodását, habár egyes részleteket illetően lehetnek eltérések a felfogásban, sőt fontosabb kérdések lényege, vagy fontosságának mértéke tekintetében is lehetnek véleménykülönbségek az egyazon táborhoz tartozók között. Hiszen önállóan gondolkozó értelmes emberek ritkán tudnak egy kaptafára húzni minden életjelenséget és az egyes jelekben mutatkozó árnyalati eltérések sok részletre vonatkozóan más és más meglátást eredményeznek. Így azonos törekvések érvényesülése közben is észlelhetők többé-kevésbé lényeges eltolódások egyesek felfogása között a cél értékelését, vagy az elérése szempontjából rendelkezésre álló eszközök felhasználhatóságát, alkalmasságát és hatályosságát illetően.

Csak természetes tehát, hogy minden politikai, szellemi, gazdasági, hitéleti vagy társadalmi mozgalom fejlődése során kialakulnak olyan egymással párhuzamosan haladó irányzatok és ezeket hirdető csoportok, amelyek ugyanazt a végpontot tartják szem előtt, de abban nem mindig látják ugyanazt a tartalmat, vagy nem ugyanazt az utat tartják elérésére a legalkalmasabbnak.

Ez így van és ezen nem is csodálkozunk. De ha a cél azo-

nos, akkor feltétlenül van e különféle utakon haladó és egyes részletekről különféleképpen vélekedő csoportok vagy irányzatok felfogásában, valamint a céljaikat érintő kérdésekre vonatkozó elgondolásokban néhány olyan alapgondolat, amely egyaránt jellemző a nevezett csoportok mindegyikére, s amelyet kiemelve megkapjuk az egész mozgalom jellegét megadó közös tényezőt. Minél több ilyen közös tényezőt sikerül kiemelni, vagyis minél hiánytalanabban sikerül a mozgalom lényegét jellemző közös gondolatokat megfogni, — a matematika nyelvén szólva: minél jobban megközelítjük a szerteágazó gondolatok legnagyobb közös osztóját — annál pontosabb és jellemzőbb képet kapunk és annál inkább beszélhetünk a vizsgált irányzat életszemléletéről.

Mielőtt még a részletek taglalásába bocsátkoznánk, kijelenthetjük, — s a későbbiek ezt a megállapításunkat igazolni fogják, — hogy a cionista gondolat híveit magukban foglaló különféle árnyalatok elgondolásaiban rendkívül sok olyan tényezővel találkozunk, amelyek eme árnyalatok mindegyikére jellemzőek és így jogunk van cionista életszemléletről beszélni. Fennmarad még a kérdés: van-e okunk is arra, hogy erről az életszemléletről beszéljünk?

A zsidó életszemlélet megalkotottsága ifjúságunkban

A választ ez utóbbi kérdésre talán úgy adhatjuk meg legjobban, ha felhívjuk a figyelmet arra, hogy mi is, mások is gyakran és joggal emelünk panaszt illetve kifogást hitoktatásunk rendszere ellen, amely nagy általánosságban nem bizonyult alkalmasnak arra, hogy a gondjaira bizott ifjúság lelkében megfelelő módon vesse el a zsidó etikai világfelfogás életerős gyökereket eresztő, minden vihart kiálló magvait. Vonatkozik ez a panasz elsősorban a középiszkolai hitoktatásra, hiszen tudjuk, hogy a legritkább kivételek közé tartoznak azok az esetek, amelyekben a hitoktató kétségtelen hatással van tanítványai erkölcsi fejlődésére, s amikor az ezer kétség és kísértés között vergődő, minden külső hatásra érzékenyen reagáló gyermek hittantanárában látja azt a szilárd pontot, amelyre bizalommal tekinthet és amelybe nyugodtan kapaszkodhatik

lelki gyötrődései közepette. A panaszokat megerősítő kivételek közé tartoznak ama hittantanárok, akik a kezükre adott ifjúságban tudatossá képesek tenni a zsidóság erkölcsi tanításainak és életszemléletének lényegét. Örülnünk kell, ha eléggé plasztikus képet kap ez a középiskolai zsidó ifjúság a monoteizmus erkölcsi tartalmának értékéről, és az emberiségre, s az emberi kultúrának fejlődésére gyakorolt hatásáról. Leggyakrabban ez a kép is csak felületes és nem hatol a probléma magváig, de már ez is nagy eredmény. A zsidóság tanításainak átfogó rendszeréről, életlátásának mélységeiről azonban még csak homályos képzeete sincs annak az ifjúnak vagy leánynak, aki az érettségi bizonyítvánnyal a zsebében örökre és visszavonhatatlanul kikerül hitoktatásunk hatóköréből.

Ez az ifjúság — és természetesen az alsóbfokú iskolák hitoktatás szempontjából is mégkevésbé képzett ifjúsága — lép ki azután az életbe, csak gyengén vértézve ama támadásokkal szemben, amelyek gondolatvilágát különféle szélsőséges eszmeáramlatok részéről érik, és kerül szembe — véletlenül vagy tudatosan — a cionista gondolattal. Nem volna-e hát végzetes hiba részünkről, ha tudatában ennek az etikai nevelésbeli hiányosságnak legalább a mi szűkebb körünk számára nem fogalmaznók meg érthetően és világosan, hogy mely etikai, szociális és gyakorlati szempontok irányítanak bennünket? Nemi volna-e megbocsáthatatlan bűn, ha belenyugodnánk abba, hogy miután ez előtt az ifjúság előtt, abban a korban, amikor legfogékonyabb minden jó és szép iránt, nem tárták fel a zsidó világszemlélet szépségeit és nem vitték el igazlításának legmagasabb ormaira, mi is csak néhány gyakorlati szempontot hangoztassunk és ne húzzuk félre azt a függönyt, amely eltakarja előtte a cionista gondolkodásnak a zsidóság nagy tanításai rendszerét is magában foglaló panorámáját?

Kétségtelenül hiba volna, ha a cionista ifjúságnak és azoknak, akik esetleg érettebb korban találkoznak a cionizmus problémájával, nem igyekeznénk tisztább képet adni a cionista világnézetről, mint amilyen fogalmai vannak a középiskolát elhagyó érett ifjúnak a zsidóságot jellemző általános világnézetről. A cionista irodalomban persze számos ezzel a tárgykörrel foglalkozó forrásmunka található, amely részletesen válaszol a legkülönbözőbb kérdésekre. Sajnos azonban nem várhatjuk el mindenkitől, hogy e nagyszámú forrásmun-

kán átküzdje magát és így mindenképpen indokolt az a törekvés, hogy azokkal, akik a cionizmusról az általánosságban helyesen vagy helytelenül ismert elveken és programmpontokon kívül alig tudnak valamit, a magukat cionistáknak valló zsidók életfelfogását, — nevezhetnők cionista világnézetnek is — a lehető legrövidebben, de a lehetőséghez képest mégis minden szempontra kitérően megismertessük.

*A cionista felfogás gyökerei.
A zsidókérdés.*

Kezdjük talán azon, hogy a cionisták mint emberek a legkülönbélebbek lehetnek. Lehetnek idealisták vagy materialisták, szentimentálisak vagy racionálisan gondolkodók, lehetnek nyugodt vérmérsékletűek vagy szangvinikusak és hirtelen felfortyanók, a felületen mozgók, vagy gondolataikkal a lehető legmélyebben szántók, optimisták vagy pesszimisták, lehetnek olyanok, akik megbiznak embertársaikban, vagy lehetnek olyanok, akik bizalmatlanok az egész világgal szemben, lehetnek közlékenyek, vagy magukban zárkóztak, mélységesen valóságosak, vagy csak a nemzeti hagyományokhoz ragaszkodóak, és így folytathatók tovább e felsorolást, anélkül, hogy a különböző természetek szembeállításával ki tudnók kristályosítani azt a fogalomkört, amit cionista idelológiának minősíthetünk, s ami valóban megfelel a cionista gondolkodás természetrajzának.

Nem tartozik a cionista életfelfogás ismérveivel az egyén vallásos meggyőződésének mélysége és a vallásos formák és szokások követésének szükségessége tekintetében hirdetett elvek azonossága sem. Haladó, vagyis a korviszonyokhoz könnyen alkalmazkodó és konzervatív, vagyis a vallásos törvényeket és előírásokat minden külső nehézség ellenére is szigorúan követő emberek éppen úgy vannak a cionisták, mint a nemcionisták között. A cionizmuson belül ezek jól megférnek egymás mellett.

Ugyanígy hiába kísérelnők meg a cionista gondolkodás képének megrajzolását a cionistáknak a mindennapi politikai és társadalmi problémákhoz való állásfoglalása kiemelésével, hiszen tudvalévő, hogy a cionista táboron belül éppen ez a

szempont az, amely az egyes árnyalatokat egymástól a legmesszebbmenően választja el. Vannak cionisták, akik tekin-télyuralmi alapon állanak, mások a demokratikus államforma helyességében hisznek, s ismét mások a szociálmusz valame-lyik rendszerében látják a politikai és társadalmi anomáliák kiküszöböléséhez vezető utat. Ezek az eltérések azonban nem akadályozhatják meg azt, hogy kifelé egységes cionista moz-galomról beszéljünk.

Másként és más ponton kell tehát a kérdést megfognunk, mégpedig olyan ponton, ahonnan kilátás nyílik a zsidóság ed-dig megtett és még ezután megteendő életútjára, amely pon-ton állva azt érezhetjük, hogy tisztán látjuk, mi lehet a zsidóság jövője és dönthetünk arról, mi legyen a sorsa: élet-e vagy ha-lál. Más szóval a zsidóság létének gyökeréig kell visszanyul-nunk: a zsidókérdésről kell beszélünk.

A cionistát ugyanis elsősorban az jellemzi, hogy tudatára ébredt annak, hogy van zsidókérdés, hogy ezt a zsidókérdést meg kell oldani és hogy nem lehet elintézni azzal, ha egysze-rűen tagadjuk létezését. Mert valóban az a helyzet, hogy a nem-cionista zsidóság (szándékosan nem használom e helyen az álta-lános elterjedt, de értelmileg helytelen és a lényegyet nem fedő „asszimiláns“ kifejezést) hosszú ideig azon az állásponton volt, s részben még ma is azt a felfogást hirdeti, hogy zsidó-kérdés tulajdonképpen nincsen, azt a cionisták és az antisze-miták rángatták elő a feledés homályából, és hogy az a prob-léma, amelyet ez a kifejezés takar, a zsidóságnak a környező népekbe való majdnem teljes beolvadásával kielégítő megol-dást nyer. Azért mondom, hogy „majdnem“ teljes beolvadásá-val, mert addig a pontig, amely már a zsidó vallás elhagyását is jelentené, és evvel formai szempontból ténylegesen befejezné az általánosan kívánatosnak vallott asszimilálódás folyamatát, a nemcionista zsidóság hivatalos képviselője — magától érte-tődően — mégsem ment el; ez a lépés ugyanis nem a zsidó-kérdés megszüntetését, hanem a zsidóság fokozatos eltűnését jelentené, amit a zsidó vezetők mégsem írhatnak zászlójukra elérendő végcél gyanánt. Azt hitték — eléggé naivul —, hogy az izraelita vallás megtartása nem jelenthet mélyrehatóbb kü-lönbőséget zsidó és nemzsidó között, mint amilyen különbségek az egyes keresztény hitfelekezetek tagjai között vannak.

*Őszinte állásfoglalás a zsidó-
kérdéssel szemben.*

Mi ezt a fölfogást tévesnek tartjuk, de nemcsak ma tartjuk tévesnek, amikor a tények egész sorozata annyira reácafolta, hogy szinte fölösleges szófecsérlésnek látszik az ellenkező fölfogás bizonyítása — hiszen beigazolódott, hogy még a zsidó vallás elhagyása sem teszi teljessé a beolvadást —, hanem tévesnek tartottuk már akkor, amikor a zsidóság túlnyomó többsége még vakul hitte, hogy az emberiség ama eszményi korszaka felé közeledünk, amelyben nem fognak különbséget tenni ember és ember között. Már akkor, — a múlt század végén, a XX. század elején — hirdettük, hogy zsidókérdés van, s hogy negatív úton a zsidóság asszimilációja, vagyis eltüntetésének megkísérlése útján meg nem oldható, hanem vele szemben pozitív módon kell állást foglalni.

Ez a pozitív állásfoglalás azt jelenti, hogy e kérdést tanulmányozni kell és keresni kell a megoldás útját. Ha megtaláltuk, erre az útra kell térni és következetesen ezen kell haladni. Semmiesetre sem szabad e minket létérdekeinkben érdeklő probléma megoldását másra bízni, s várni, míg hozzászólásunk és beleegyezésünk, de saját munkánk nélkül is, mások jelölik ki elintézése módját. A cionista fölfogás szerint ugyanúgy hiba e téren a látszólag megváltozhatatlanba való belenyugvás, mint a minden saját ténykedést mellőző, a problémát észrevenni nem akaró és sorsunkat a Messiásra bízó derülítő hit.

Világnézetünk alapja tehát az a meggyőződés, hogy a bennünket, mint zsidókat, életérdekeinkben érintő jelenségekkel szemben kötelességünk, és ezért minden lelki erőnkkel igyekeznünk is kell, a lehető legőszintébb álláspontot elfoglalni, a felmerülő nehézségektől vissza nem riadni, azok természetét kiméletlen alapossgal megvizsgálni és ha vizsgálataink gondosan ellenőrzött eredményeinek helyességéről meggyőződünk, levonni ama konzekvenciákat, amelyeket a helyzet és a zsidó nép által vallott magas erkölcsi életcélok megkövetelnek. Természetes, hogy e vizsgálatnál, éppenúgy, mint a következmények kimunkálásánál nem téveszthetők szem elől azok az etikai principiumok, amelyek a zsidóság tanításainak alapját alkotják.

Az antiszemitizmus okai.

Kiindulási pontunk tehát, mint láttuk, a zsidókérdés, amelynek létezését tagadni nem lehet. Megnyilvánulásával az antiszemitizmus egyszer enyhébb, másszor bántóbb formájában minduntalan találkozunk. Vannak korszakok, amelyekben már-már megszűntnek lehet tekinteni, de azután más idők jönnek, amelyekben újra lángra kap az alig izzó parázs és a problematika teljes szövevényességével és kínos nehézségeivel újra a figyelem középpontjába kerül. Sokan foglalkoztak eddig és foglalkoznak ma is annak vizsgálatával, mi lehet a fő oka a zsidógyűlöletnek, amely évszázadok óta periodikusan visszatér, és ha megjelent, hullámszerűen terjed tova úgy, hogy hatását a föld minden táján élő zsidó gyöngébb vagy erősebb mértékben, de feltétlenül megérzi.

Nem foglalkozhatunk a többé-kevésbé elfogadható magyarázatok mindegyikével, amidőn a cionista világszemléletet ismertetjük; hatalmas kötetekre terjedne válaszunk. Szerintünk az antiszemitizmus oka kézenfekvő: A zsidóságnak, mint a legtöbb esetben könnyen megkülönböztethető etnikumnak, embercsoportnak földrajzi és társadalmi szempontból egyaránt különleges, természetellenes és egészségtelen az elhelyezkedése a népek között. A zsidóság mindenütt kisebbség, többnyire egyes meghatározott foglalkozási ágakban helyezkedett el, történelmi multja többé-kevésbé eltér a környezetétől, s bármennyire igyekszik viselkedésében, gondolkodásában és foglalkozásában a többséghez hasonlítani, ez csak kis töredékének sikerül. Nincsen a földnek olyan pontja, amelyben a zsidóság többséget alkotna, nincsen olyan ország, ahol be tudná bizonyítani, hogy megvan benne az államalkotó képesség és nincsen olyan közösség, amelyen belül a zsidóság képes volna viszonozni azt a vendégszeretetet, amelyet különböző helyeken és különféle formákban, de szakadatlanul immár kétezer éve tapasztal a világ minden táján. Szétszórásának két évezrede óta ezért nem volt képes elérni, hogy a többi népekkel minden tekintetben azonos elbírálásban részesítsék, s még kevésbé azt, hogy ezek a népek magukkal egyenrangúnak tekintsék.

Az ember a nagyobb darab kenyérért, a biztonságosabb életért, a kényelemért és a jólétért folytatott mindennapi har-

cában — természetesen — gyakran kerül szembe egyik vagy másik embertársával. A jobb eredmény érdekében időnként érdekszövetségek jönnek létre, kisebb-nagyobb csoportok összefognak más csoportok ellen, s e szövetezések során mindenki ott keresi boldogulását, ahol több megértésre talál. bensőségebb együttérzésre számít, vagy erősebb támogatást remél; és ott keresi ellenségét, ahol éppen megfordítva: kevesebb megértéssel találkozik, hiányzik az együttérzés számos kelléke, és ahol különböző, igazi vagy vélt okokból segítséget nem vár.

Normális időkben, amikor mindenkire egyformán süt a nap, a küzdelmek nem hevesek, nem mennek végre, de azért egészen sohasem szünetelnek. Amidőn azonban bármily okból nehezebbé válik a megélhetés, vagy szembetűnőbbek az ellentétek ember és ember között, amikor válságok lépnek fel, akkor a létért folyó harc is ádázabb lesz, a szenvedélyek szabadabban tombolnak, s nagyobb tömegek keresnek jelszavakat az egymással való összefogásra és másokkal szembeni ellenségeskedésre. Ilyenkor mindig veszélyes helyzetbe kerül az olyan csoport, amely a többségtől eltérő alkatú, különleges foglalkozású, vagy más életmódú, feltűnő társadalmi rétegződésű, vagy esetleg másnak tetsző szellemiségű. Az ilyen csoport közösnek látott hibáit felnagyítják ezekben az időkben, sőt erényeit is bűnként magyarázzák, eljárását szigorúbban ítélik meg és vele szemben minden radikális fellépést megokoltnak látnak. Az így kialakult ellenszenv azután az ismét bekövetkező jobb korszakokban sem mulik el, a legjobb esetben is csak lelohad és elhalványul, de mindig alkalmas marad arra, hogy a legközelebb ismét ugyanezen közösség ellen irányítsa a többség hangulatát.

Talán nem adja ez a kis jellemzés — a zsidóság helyzetére vonatkoztatva — az antiszemitizmus hiánytalan természetrajzát, de kétségtelenül, nagyon közel jár hozzá. Nem foglalja persze magában mindazokat a részletjelenségeket és azokat az egyes fajlagosnak tekinthető tulajdonságokon alapuló mozzanatokot, amelyek a zsidógyűlölet kialakulását különösen előmozdítják. Beszélhettem volna például arról, hogy a modern zsidógyűlölet egyik lélektani oka éppen a zsidók ama igyekezetében keresendő, amellyel minél előbb törekednek környezetükhöz hasonlókká válni, annak szokásait

fölvenni, jellegzetes tulajdonságait utánozni. Ez természetesen csak tökéletlenül sikerül. Így a gazdanépek saját hibáikat, amelyeket az ember másokban rendszeren a leginkább gyűlöl, a zsidókban mint egy torzító tükörben látják viszont. Kézenfekvő, hogy az olyan tükört, amely a hibáikat felnagyítva mutatja meg, az emberek általában nem nagyon kedvelik, s szívesen adnak rajta túl, mihelyt erre alkalom nyílik.

S még sok ehhez hasonló olyan apróságra utalhattam volna a fentiek során, amelyeket a közvélemény joggal tekint az antiszemitizmus okai közé tartozónak. Lehet az is, hogy egyesek kifogásolni fogják az előadottakban annak a határozott értékítéletnek a hiányát, amely kifejezésre juttatná az antiszemitizmus jogosultságára vagy megokolatlanságára vonatkozó különböző vélemények igazolását vagy cáfolatát. Tudatában vagyok mindezeknek a hiányoknak, de azt hiszem, hogy a továbbiak megértése szempontjából nincsen szükség arra, hogy az antiszemitizmus okaival még részletesebben foglalkozzunk.

A megoldás útja.

A lényeg az, hogy az antiszemitizmus, illetve a zsidókérdés megvan, és logikusan magyarázható. Ha azonban valami logikusan magyarázható, vagyis, ha okai vannak, akkor megfelelő módon — az okok kiküszöbölése útján — való megszüntetéséről is lehet beszélni. Más szóval, ha tisztán látjuk az antiszemitizmus okait és azokat a tényeket, amelyek a zsidókérdést elmérgesítik, akkor megvan a lehetősége annak, hogy megfelelő intézkedésekkel a helyzetet megváltoztassuk, a bajokon segítsünk és a jobb jövőt előkészítsük.

A segítés módja sem lehet kétséges. Ha a zsidóság szerencsétlen helyzetének okát természetellenes helyzetében és egészségtelen társadalmi rétegződésében találtuk meg és emellett kétségtelenül megállapítottuk, hogy más népektől eltérő alkata mint különálló embercsoportot a legtöbb helyen könnyen felismerhetővé teszi, úgy a gyógyulás útját természetellenes helyzetének megváltoztatásában kell keresnünk, miután a történelem bebizonyította, hogy különleges alkatának megváltoztatása a népek tengerében való elmerüléssel, vagy más népek

nyelvének, szokásainak, kultúrájának átvételével el nem érhető.

Az egészséges emberi ösztön különben is tiltakozik bármily nehézségnek olyan megoldása ellen, amely az egyén vagy faj megsemmisülésével jár. A zsidóságnak nem lehet célja: eltűnni, megsemmisülni, vagy akár csak egyéniségét elveszíteni. Józan ésszel tehát csak egy utat láthatunk magunk előtt: törekednünk kell viszonyaink olyértelmű megváltoztatására, hogy az egészséges alapokra helyezkedés és a természetes fejlődés akadályai leküzdhetők legyenek.

Ehhez teremteni kell a földön egy olyan közösséget, amelyben a zsidó a többségi nép és az államalkotó elem. Szerezni kell egy földet, ahol egykor majd a zsidó láthat vendégül, mint elismert házigazda, más népekhez tartozó egyéneket és csoportokat. Lehetőséget kell biztosítani evvel arra, hogy mindazok a képességek, amelyek a zsidóban megvannak, mint zsidó értékek, zsidó alkotó munkában érvényesüljenek.

Ezzel, illetve az ebbe az új zsidó otthonba történő kíváncsi dorlással tehermentesíteni lehet egyszersmind azokat az országokat, amelyekben az antiszemitizmus erősebben érezhető és meg lehet változtatni azt az állapotot, hogy a zsidóság legnagyobb tömegei a nagyvárosi ipari, a közvetítő kereskedelmi és az értelmiségi pályákon tömörülnek, ellenben az őstermelő foglalkozásoktól és a fizikai munka számos ágától távolállanak. Ez rendkívül fontos, mert egészséges társadalom nem képzelhető el olyan széles alsó rétegek nélkül, amelyek hozzanak a földhöz és így úgyszólván az egész közösség gyökereit eresztik le mélyen az éltető talajba. A zsidóságnak ez a rétege immár 2000 esztendő óta hiányzik, s ez egyik főoka természetellenes helyzetének.

A felvázolt hármasság: a nemzeti otthon megteremtése, a zsidó tömegek odairányítása és társadalmi rétegeződésének módosítása minden bizonnyal — ha nem is egy csapásra — de fokozatosan megjavítja a zsidóság helyzetét az egész világon, feltéve, hogy sikerül az egész akciót a zsidóság természetének, adottságainak, testi, szellemi és érzelmi attitűdjének megfelelő módon és viszonyok között végrehajtani.

Hol lehet a zsidó nemzeti otthon?

Nem mindegy például, hogy a nemzeti otthon hol létesül. Tapasztalatból tudjuk, hogy óriási anyagi áldozatok és minden belefektetett energia ellenére majdnem teljesen sikertelenek voltak azok a telepítési kísérletek, amelyeket a múlt század vége felé Argentínában végeztek és azok, amelyeket az elmúlt évtizedekben Oroszországban kezdtek el. Argentína, Brazília, Krim vagy Birobidzsán földje nem bírt azzal a vonzóerővel, amely képes lett volna lekötni a földtől elszakadt és a megművelésével járó munkától évszázadokon át elszokott zsidókat. Hiábavaló volt a jószándékú mecénások folytonos támogatása, néhány évtizeden belül a környező városok szívták magukba a letelepedetteket, s a földhöz hűek csak kevesen maradtak.

Ezzel szemben Palesztina földje: ez a kopár vagy mocsaras, de mindenképpen elhanyagolt föld sokkal gyöngébb külső támogatás mellett, vagy anélkül is mind több és több zsidó ifjút és öreget köt magához elszakíthatatlan kötéssel, olyanokat, akik közül a legtöbben azelőtt szellemi munkával, kereskedelemmel, ügynökösökéssel vagy kisiparral keresték kenyerüket. S mi ennek a magyarázata? Egyszerűen csak az, hogy ez az a föld, amelyhez a történelmi múlt, a megszentelt hagyományok, az ősök emléke és valami szinte transcendentális érzés kapcsol bennünket. Ennek az érzésnek megvan az a varázshatalma, amelyet idegen földeknek báró Hirsch és a Rotschildok számos milliója nem tudott megadni, és az az ereje, amely szükséges ahhoz, hogy verejtékes, számára szokatlan, azelőtt megvetett, fizikai munkára és — ami ugyanolyan fontos — e munka megbecsülésére szoktassa azokat is, akiknek eddig minden vágya a szellemi, pénzügyi, vagy társadalmi téren való érvényesülés és az anyagi jólét révén megszerezhető kényelmes életmód volt.

Palesztina mellett szól a történelmi múlt számos tapasztalata. Az állami lét megszűnte óta eltelt évszázadokban a zsidóság szeme szünet nélkül Palesztinán csüngött. Onnan, ott és oda várta a megváltást. Álmessiasok, ha Erec Jiszraelre mutattak, biztosak lehettek abban, hogy a hívek nagy tömege fogja őket követni, s amidőn az ilyen hívatlan vezéreket elérte elkerülhetetlen végzetük, még évtizedeken át voltak, akik visz-

szavárták őket, s velük a Palesztinába való visszatérés lehetőségét.

De nemcsak pozitív irányban, hanem negatív módon is megnyilatkozott a zsidóság tömegeinek Palesztinához való ragaszkodása, mégpedig éppen a közelmúltban, mintegy 40 évvel ezelőtt, amikor Herzl — az akkori angol kormány felajánlása alapján — fölvetette annak lehetőségét, hogy a zsidóság üldözött és nyomorgó tömegei részére Ugandában lehetne nemzeti otthon létesíteni. Ezt a javaslatot csak azoknak a zsidóknak egy része fogadta helyesléssel, akik a zsidó gócpontoktól már régebben elszakadtak, s akik, minthogy ebben az átmenetnek tekintett megoldásban is lehetőséget láttak a zsidókérdés enyhítésére, nem számoltak a zsidó tömeglélek mélyén lappangó érzelmekkel. Éppen azok a tömegek ellenben, amelyeket ez a megoldás a nyomorból és a jogtalanság állapotából kimenthetett volna, a keleti zsidóság hatalmas tömegei, megdöbbenéssel fogadták azt a gondolatot, hogy Palesztináról, mint vágyuk tárgyáról lemondjanak, és inkább választották a bizonytalan várakozás, mint az érzéseik és belső ösztöneik szerint helytelen megoldás — számosak szerint elvtagadás és árulás — útját. S az akkor keletkezett territorialista mozgalom, amely rövidesen kivált a cionista szervezethez és külön úton járva kísérelte meg a zsidóság számára bármily erre alkalmas földön létesítendő nemzeti otthon megteremtését, rövid néhány éven belül elaludt, megszűnt, mert — s ez nem vezetőinek hibájából, hanem az elgondolás téves voltából következett, — nem volt képes magából és a zsidóságból azokat az erőket kitermelni, amelyekre a legkisebb eredmény eléréséhez is szükség lett volna. A zsidó tömegeknek más föld mint Palesztina, nem kellett.

A palesztinai zsidó otthon ellenben azóta a megvalósulás útján van, hatalmas eredményeket mutathat fel és hatással van már ma is az egész világ zsidóságára. A világ egyetlen pontja sem volt képes az utóbbi évek eseményeinek zsidó szenvedői közül annyinak nemcsak menedéket, de otthon is nyújtani, mint ez a kis kiterjedésű ország. Egyetlen bevándorlási ország sem tudott az oda befogadott zsidók gondolkodására és viselkedésére olyan befolyást gyakorolni, mint Erec Jiszrael. A megváltottság maradéktalan érzését zsidók számára más föld, mint Palesztina, biztosítani eddig képes nem volt.

Ezek után a tapasztalatok után, valamint önmagunk szorgos vizsgálata segítségével felderített érzésvilágunk ismeretében az a meggyőződésünk, hogy szó sem lehet más országról, mint Palesztináról, ha a zsidókérdés végleges megoldása céljából nemzeti otthont akarunk szerezni a zsidóságnak.

Visszatérés a zsidósághoz.

De nem elég ezt az otthont megszerezni, magunknak is fel kell készülnünk arra, amit az önálló nagy zsidó közösségben való élet a közösség tagjaitól megkövetel. A cionizmus — miként *Herzl* mandotta — a zsidósághoz való visszatérést jelenti a Zsidóországba való visszatérés előtt. Vagyis jelenti a visszatérést a zsidó multhoz, a zsidó hagyományokhoz, a héber nyelvhez és végül, de nem utolsó sorban azokhoz a zsidó erkölcsi alapeszmékhez és isteni gondolatokhoz, amelyeket a próféták hirdettek, s amelyek azóta — lényegükben — a művelt világ közkincsévé váltak, anélkül azonban, hogy általánosságban valóban követőkre találtak volna. Ezzel a — mondhatjuk — megtéréssel sokkal nagyobb szolgálatot teszünk az emberiség és az igazi emberiség ügyének, mint azzal, ha az u. n. missziós gondolatnak válunk hirdetőivé, annak a kiegészítő gondolatnak, amelyet a mult században a zsidóság lényegétől távolodó és a zsidó közösség igazi élethivatását megtagadó, vagy legalább is félreismerő vezetőink és rabbijaink a cioni gondolat szurrogátumaképpen igyekeztek kimunkálni és a zsidóság öntudatába bevinni. E szerint a tan szerint a zsidóság élethivatása az, hogy szétszórtan éljen a népek között és a diaszpórában hirdesse az igazi istenhitet. Ezt a célt nevezték a zsidóság missziójának a földön.

Az eddig elmondottak után természetes, hogy mi cionisták, anélkül, hogy feladnók annak a hivatásnak a tudatát, amelyet a próféták tanainak öröksége jelent számunkra, anélkül, hogy megtagadnók azt a kötelességet, amellyel bennünket a kiválasztottság hitének tradíciója terhel, azaz az emberi jóság, a szeretet, az egymást megértés eszméi hirdetésének, de elsősorban gyakorlatiásának imperatívuszát. elvetjük az u. n. „missziós“ gondolatnak népi szemponthól teljesen negatív változatát, azt a zsidóság igazi hivatástudata helyét méltatlanul elfoglaló pótszernek tartjuk, miért is minden erőnkkel küzdünk ellene.

Küzdelem az általános „humánus”-ért.

Küzdenünk kell e jelszó ellen márcsak ama gondolatok érvényesülése érdekében is, amelyek e misszió tartalmát adják. Nem kell ugyanis különös éleslátás annak megállapításához, hogy mindaddig, ameddig a zsidó nép nem egyenrangú tényezője a népek egyetemének, amíg országról-országra vándorolva, vagy üzetve, batyujában el nem maradó ballasztként mindenüvé magával cipeli az antiszemitizmus életerős palántáit, mindaddig nem lesz olyan nagy, nemzetek közötti, szociális, politikai vagy emberbaráti mozgalom, amelynek hasznára válnék az, ha a zsidók tömege hívévé szegődik.

Nem mondom, — több volna mint túlzás, ha állítanám, — hogy egyes zsidók csendes, szorgos, lelkes munkássága soha nem lendített volna előre nagy emberi gondolatokat. Kétségtelen, hogy számos kiváló zsidó nagy érdemeket szerzett az emberi haladásért folyó munka terén. De az is tagadhatatlan, hogy mihelyt ez a tevékenység a nagydobra került, vagy köztudomásúvá vált az, hogy valamely eszme mögött zsidók tömege áll, ez a tény már kárára vált minden egyébként kívánatos megmozdulásnak. Sajnos az u. n. „felekezeti” lapok, ugyanúgy, mint az elsősorban zsidók számára írt napisajtó, nem mulasztották el egyetlen alkalommal sem, hogy ezekre a zsidó teljesítményekre hivatkozzanak, s ezzel akaratlanul is lovat adjanak azok alá, akik azt hirdették, hogy a zsidók ténykedésében több a hírverés, mint a lényeg, s hogy a zsidók mindent reklámszerűen csinálnak. Hogyan képzelhető el tehát az, hogy a zsidóság mai inferioris helyzetében komolyan és eredményesen szolgálhassa azt a célt, amely a mi felfogásunk szerint is élethivatása: küzdelem az emberibb emberiség érdekében!?

Igen, ha majd a népek egyenrangúnak ismerik el a zsidót, ha majd saját földjén fogja ezer bizonyítékát szolgáltatni konstruktív képességeinek, ha majd nem lesz a legalkalmasabb bűnbakja minden válságnak és villámhárítója minden pusztító viharnak, akkor ismét beleszólhat az emberiség fejlődésébe, úgy ahogy megszólalt — a Szentírásan keresztül — 3000 évvel ezelőtt. Ha akkor nem volt akadálya az íge hirdetésének az, hogy országa volt a népnek, és hogy saját politikai életét élte, úgy ez nem lesz gátja annak az újkorban sem, amikor a technika haladása eszmék és gondolatok továbbítását „vándortani-

tók“ közbejötté nélkül is lehetővé teszi, és amikor látjuk, hogy a nemzeti közösségek, — hogy csak kettőt említsek: Dánia, a paraszti társadalom mintaoszága, vagy Svájc, a különböző nemzetek együttélésének követésre méltó, kiváló példája — sokkal alkalmasabbak valamely elv vagy életforma népszerűvé tételére, mint elszórtan élő, bármily nagy számban és bármily izzó lelkesedéssel működő egyes emberek. Jogos tehát az a meggyőződésünk, hogy a zsidó etikai gondolat hirdetésének és valóra váltásának Érec Jisrael sokkal biztosabb alapja és kiinduló pontja lesz, mint bármely galuthi misszió.

A nemzeti álláspont és a kiválasztottág tudata.

Ez a zsidó nemzeti alapra való visszatérés a fentiekből kiviláglóan nincs ellentétben a nemzeteken felüliség prófétaik eszméjével, hanem éppen a legegyszerűsebb és legbecsületesebb út ennek a gondolatnak a megközelítéséhez. Ahogy Dánia eszményi paraszttársadalma el sem volna képzelhető a földrajzilag létező Dánia nélkül és Svájc ideális államszövetsége sem volna lehetséges politikai határok hiányában, úgy a zsidóság létjogosultsága is csak megalapozottabbá válhatik azáltal, hogy történelmi hivatását történelmi határai között teljesíti.

Az előadottak után felesleges külön hangsúlyozni, hogy a cionista létezésfilozófia magában foglalja mindazokat az etikai elveket, amelyek a Szentírás kisugárzásai. Minden gondolkozó cionista tisztában van azzal, hogy miként halálra van ítélve minden nemzet, amelynek történelmében nem fut végig piros fonalként nemzeti hivatásának — más szóval valamely célra való kiválasztottságának — mélyen átértett tudata, úgy reménytelen volna a zsidóság léte is, ha nem éreznék át a jövőben is — ahogyan állandóan átértette a múltban — legnemesebb értelemben vett kiválasztottságának a jelentőségét, amelynek a kereteit a felebaráti szeretetre, a közösség szolgálatára, nagy gondolatok istápolására és az áldozatkészségben való példaadásra irányuló őszinte szándékok összessége tölti ki, és amely nem ad helyet vélt érdekek elismerésére, vagy a másoknak járónál több kedvezmény iránt támasztott igények gondolatának.

Ez lényegesen más, mint az u. n. missziós gondolat, mert nem az eszmék hirdetésére veti a súlyt, hanem az erkölcsi el-

vek alapján való életre, s nem a tanítómester szerepét vindikálja magának, hanem az egyszerű jóindulatú emberét, aki nem a katedráról, vagy a hordóról szónokol, hanem igyekszik „hatni, alkotni és gyarapítani“, vagy más szóval megtalálni azt az életformát, amelyben egyéni élete tartalommal telik meg és hasznossá válik a közösségre, a nemzetre, az emberiségre nézve.

A cionista ifjúság.

Csak természetes, hogy ennek a gondolkozásnak elsősorban a zsidó ifjúságra kell, hogy hatása legyen. Az ifjúság reagál a legfogékonyabban minden külső érintésre, tekintet nélkül ez utóbbi irányára, de nem függetlenül attól a módtól, ahogyan azt érzékelnéi alkalma van. Csak ezzel magyarázható például az, hogy a hittanórán vele közölt tények és eszmények gyakran hidegen hagyják, holott megfelelő köntösbe öltöztetett, de éretlen és szélsőséges gondolatok varázsának ugyanakkor ellentállni nem tud. Ha azonban a jót és a rosszat, a helyest és a helytelent azonos tálalásban kapja, akkor egészséges ösztöne a jó és a helyes felé vonzza, a rossztól és helytelen gondolkodástól ellenben távol tartja.

Azt a mulasztást, amelyet a hitoktatás követ el, amikor nem ad az ifjúnak képet a zsidó világszemlélet mélységéről és rendszerének szépségéről, amikor nem vértelzi fel azzal a nyugodt öntudattal és önbizalommal, amelyre az élet támadásai között szüksége lesz, később, az ember idősebb korában már nagyon nehéz jóvátenni. Azért látunk ma olyan sok zsidót, aki a sors csapásai közepette elvesztette a talajt a lába alól, s szinte szédülten támolyogva nem látja a követendő utat.

Aki azonban elégkorán találkoztott a cionista gondolattal és eléggé komoly gondolkodású volt ahhoz, hogy jelentőségét felismerje, vagy olyan formák között volt alkalma vele megismerkedni, hogy hatása alól nem szabadulhatott, annak életét a cionizmus valóban tartalommal tölti meg, s az ilyen ifjú akkor is látja a lét értelmét és célját, ha ez a lét szenvedésekkel és látszólag türhételten megaláztatásokkal jár. Fel sem mérhető ennek a körülménynek a jelentősége most, amikor az élet csalódásai, a jövő reménytelensége s eddig megdönthetetlennek vélt eszmények porbadölte ifjúságunkat könnyen a kétségbe-

esés és a vele kapcsolatos féltelenség, vagy pedig, ami éppoly veszélyes, teljes lethargia állapotába taszíthatja.

A cionizmus megtanítja a zsidó ifjúságot arra, hogy a zsidóság multjának alapos megismerése, s ennek alapján a zsidó sors tudatos vállalása, a jelen küzdelmeiben való önzetlen részvétel, és a jövőért folytatott alkotó munka ernyedetlen kitarással való végzése olyan célok, amelyek kárpótolhatnak sok mindenért, amiben egykor résztüink volt, amiről az ifjúság egykor álmódott, s ami nélkül életcélját nem látta. A cionista ifjúság minden körülmények között világosan látja maga előtt ezeket a célokat, akár arra gondol, hogy önmaga nevelésével és cionista tevékenységével elsősorban a sajátmaga nyugodt életét és jövőjének zavartalan vonalát készíti elő Erec Jiszraelben, akár csak azért harcol, hogy ennek az eredménynek elérését minél több sorstársa részére biztosítsa.

Mindkét esetben tudja, hogy egyéni sorsa nem választható el a közös zsidó sorstól, és miként a jámbor zsidó vallásos imáiban az egész zsidóságért, sőt az egész emberiségért könyörög, úgy ő is, minden profán ténykedésével is, a közösség javán köteles munkálkodni. Ilyen módon készül fel a cionista ifjúság a zsidó „kiválasztottság“ tudatából eredő hivatása betöltésére. Ennek a gondolatvilágnak a hatása alatt az adott körülmények között lehetséges legnyugodtabb légkörben tud munkálkodni saját nevelésén és ezzel együtt a zsidó nép sorsának alakulásán, s amellet képes arra, hogy minden egyéb kötelességének gátlás nélkül, természetes emberi odaadással tegyen eleget.

A cionista ifjúság tisztában van azzal, hogy az élet és a zsidó sors áldozatokat kíván tőle a jelenben és a jövőben. Kész erre az áldozatra és azt természetesnek tartja, aminek számtalan bizonyítékát adta már eddig is abban a küzdelemben, amelyet a galuthban a cionista eszme érvényesüléséért, Erec Jiszraelben pedig a föld megváltásáért és a mostoha természetnek a közösség számára való meghódításáért folytat, ama idősebb korosztályok nyomdokában és társaságában, amelyek ezt az emberfeletti harcot megkezdték.

A kiválasztottság fogalmának eddig vázolt értelmezéséből magától értetődően folyik az egyén önös érdekeinek háttérbe szorítása akkor, amidőn a közösség nagy céljairól van szó, továbbá ama korlátlan érvényesülési törekvések leküzdése, amelyeket az elmúlt liberális individualizmus korában mindenki természetesnek vett, de különösen a zsidóság körében tekintettek az általános emberi fejlődés vonalában fekvő irányzatnak és lehetőségeivel nagy mértékben éltek is. Cionista felfogás szerint az individuális érvényesülésnek ethikai megfontolások és közösség szempontjai feltétlenül határt kell, hogy szabjanak. s az egyén legszebb joga és kötelessége, hogy igényei korlátozásában és az önfeláldozásig menő lemondási készségben igyekezzék felülmúlni embertársait.

Ennek az áldozatkészségnek, a közösség érdekében végzett munkának, lemondásnak és igénytelenségnek hőskölteménybe illő példáit látjuk a palesztinai építőtevékenység során azoknál a zsidó ifjagnál és öregeknél, nőknél és férfiaknál, akiket „chaluc” néven örökít meg a zsidóság legújabbkori történelme. A chalucok (a „pionir”, „úttörő” fogalom héber kifejezése) valóban életüket, egészségüket vitték és viszik vásárra és gyakran biztos, megalapozott existenciákat hagytak el, nem bérért, kalandvágyból, vagy egyéni ambíciók kielégítése céljából, hanem népük jövőjéért, egymásért, s az ősi föld új életre keltése érdekében. A cionista gondolkodás eszményi alakja a chaluc, az *„egyén a közösségért és a közösség minden egyesért”* eszme megtestesítője.

Csak természetes, hogy így gondolkozva, a cionista zsidó, még ha nem is tud egészen felemelkedni erre az eszményi chaluci magaslatra, — és az őszinteség megköveteli annak kijelentését, hogy sajnos akadnak olyanok is, akik magukat chalucoknak nevezik, de a próbát nem minden esetben állják meg, — nem törekedhetik arra, hogy egyéni sikerek, embertársain aratott olesó vagy áldozatos diadalok, vezető pozíciók elnyerése, vagy politikai föltünés útján elégítse ki azt a belső ösztönt, amely minden emberben él, és amely — el kell ismerni — az emberi haladás egyik legeredményesebb motorja. Ennek a nemes belső hajlamnak a kielégítését a zsidónak, felfogásunk szerint, úgy kell keresnie, hogy cselekedeteit vizsgálva, azokban

inkább a közösségért való munkakészségnek, mint saját ambíciói előmozdításának rugóit fedezze fel. Tehát hivatásával járó feladatainak és kötelességeinek kifogástalan teljesítése mellett nem szabad elfeledkeznie arról, hogy a közösséggel szemben még azon az elven túlmenően is vannak kötelességei, miszerint nem kér többet a társadalomtól, mint amennyit ő maga a társadalomnak nyújtani képes. Az ambíciónk annak a tudatnak az erősítése lehet csak, hogy többet adunk az emberi társadalomnak, mint amennyit kapunk tőle.

Ez természetesen éppenúgy vonatkozik a galuth-i jelenre, mint az erec-jiszraeli jövőre. Csak akkor érezhetjük például, hogy kötelességünknek hazánk iránt, vagyis azzal a néppel szemben, amelynek földjén élünk, maradéktalanul eleget tetünk, ha minden jóért, amit tőle nyertünk, többszörösen megfizettünk. De nem a rideg „do ut des“ elve alapján. Tovább kell mennünk: minden erőszakos asszimilációs szándék nélkül is, bele kell élnünk magunkat környezetünk lelkületébe és igyekeznünk kell megérteni cselekvése rugóit. Törekednünk kell megérteni ezeket még akkor is, ha a cselekvések ellenük irányulnak. És ha meglettük és megértettük eljárásának — talán öntudatlan — okait, akkor helyzetünk és a körülmények ismeretében bizonyára könnyebben találjuk meg azt az életstílust, amely hozzájárulhat a mi részünkről ahhoz, hogy az elmentétek kevésbé éleződjenek ki és a surlódási felületek kisebbedjenek.

Mit jelent a cionizmus?

Felfogásunk szerint az, amin mi munkálkodunk: a zsidókérdés megoldása a zsidók ana rétegeinek erec-jiszraeli letelepítése révén, amelyeket az antiszemitizmus a legközelebről érint, feltétlenül érdekében van mindazon tényezőknek, amelyeket a zsidókérdés sújt, vagy nyugtalanít. A zsidókérdés cionista szellemben való megoldása a nemzeti lét után vágyódó öntudatos zsidónak megadja az önálló népi jövő nagy lehetőségeit; rajta mulik, hogyan fog élni az alkalommal. A környezetben eltűnni kívánó zsidók részére — minthogy csökkenti azok számát, akiknek éppen nagy tömege miatt is volt részben annyira lehetetlen az asszimiláció, — könnyebbé fogja tenni a beolvadást. Végül

ama gazdanépek köréből, amelyek magukat annyira telítettek nek érzik zsidókkal, hogy ennek következtében népi egyéniségük meghamisításának veszélyétől félnek, jelentékeny mértékben távolít el zsidókat, s ezzel kiküszöböl a politikai és társadalmi élet levegőjéből egy olyan elemet, amelynek jelenléte mindenkor alkalmas volt, — hogy kinek a hibájából, az e helyen nem érdekel — oly izgalmak és válságok felidézésére, amelyek a pillanatnyi egyensúly megbolygatásával a fejlődés nyugodt menetének megzavarására vezethettek.

Amikor a zsidókérdés ilyen módon való elintézése minden benne érdekelt számára a békés úton lehetséges legjobb megoldást jelenti, valóban csodálkozni kell egyrészt azon, hogy a cionizmus oly hosszú időn keresztül állott a hivatalos zsidó vezetőség támadásainak pergőtüzében, másrészt amiatt, hogy éppen a zsidókérdés megoldatlanságából eredő zavarokat legjobban megérző államok kormányai már régóta nem foglaltak nyíltan és tevőlegesen állást mellette.

Áldozatosság.

A zsidókérdésnek a világ legégetőbb problémái sorából való eltávolítása nélkül, hogy magát a zsidó népet is kizárnók a világ népei sorából, valóban olyan életcél minden öntudatos zsidó számára, amelyért érdemes küzdeni és áldozatot hozni anyagiakban és szellemiekben egyaránt. És ezekre az áldozatokra szükség is van. Mert nem elegendő a célt hirdetni, az eszme szépségét dicsérni, s az elért eredményeken lelkesedni. Magunknak is hozzá kell járulnunk ahhoz, hogy az eredmények clérhetők legyenek.

A cionista tábor nem a felhők között élő naiv és álmodozó emberek társasága, hanem a lehetőségeket reálisan mérlegelő, józan munkások szövetsége a kitűzött cél elérésére megszervezett intézményekkel, amelyekért minden cionista erején felül köteles áldozni vagyonából és munkájával. S ez szorosan hozzátartozik a cionista világszemlélet jellemzéséhez: Aki a fentebb elmondottakat csak hiszi és hirdeti, de értük olyan áldozatot hozni, amelyet már komolyan megérez az ember, nem hajlandó, az lehet meddő „széplélek“, lehet érzelgős álmodozó, de cionistának nem nevezhetjük.

Igy nem igazi cionista az, akit a cionizmus táborába, midőn a viszonyok sanyarukká váltak, csupán az a remény hozott, hogy saját maga és családja részére új existenciát biztosíthat Erec Jiszraelben, de sem a föld megváltásának és felszerelésének céljait szolgáló nemzeti alapokra, (a „Keren Kajemet Lőjiszráél“ és a „Keren Hajeszod“) sem pedig a cionista mozgalom mindennapi munkájának folytonosságát biztosító egyéb költségek fedezésére anyagi viszonyainak megfelelő áldozatokat hozni nem hajlandó.

A valóban cionistának nevezhető társadalom két rétegből tevődik össze: a chaluci rétegből, amely a saját személyének teljes odaadásával, és ha szükséges, feláldozásával, attól a gondolattól eltelve szolgálja a zsidó nép ügyét, hogy saját jövőjét alapozza meg, továbbá ama fáradhatatlan munkára és anyagi áldozatokra egvránt kész lelkes zsidók tömegéből, kik — esetleg nem is gondolva arra, hogy sajátmaguk valamikor hasznát vehetik annak, amin dolgoznak és amiért áldoznak, — a gondolat nagyszerűségétől és helyességétől megragadva csatlakoznak a cionista mozgalomhoz. Ennek a két csoportnak együttműködése, lelkesedése és növekedése az, amire a zsidókérdés megoldása érdekében szükség van, s aminek előmozdítása minden cionista szervezkedés legfontosabb feladata.

De véleményünk szerint nemcsak a cionisták, hanem minden zsidó elemi kötelessége, hogy azt a sok energiát, alkotóerőt és a zsidóságra jellemző tevékenységi ösztönt, amelyet eddig más, néha önös anyagi érdekekkel kapcsolatosan, de igen gyakran önzetlenül a zsidóságtól és saját magától is távolálló célok érdekében igyekezett hasznosítani. — sokszor, miként az eddig elmondottakból kiviláglott, inkább negatív, mint pozitív eredménnyel, — a zsidóság megmentésének szolgálatába állítsa. Senki sem foglalhatja el ma azt az álláspontot, hogy őt a közösség sorsa nem érdekli. Be kell látnia, — s az utóbbi évek eseményei az igazság megismerése elől mindenáron elzárkózni akarókat is meggyőzhették erről, — hogy nincs menekülés a zsidó sors elől, minden egyes zsidó léte és nemléte végeredményben a közösség lététől vagy nemlététől, általában a zsidóság sorsának fordulásától függ. És ha ezt belátta, vonja is le a legtermészetesebb konzekvenciákat. Ne álljon meg félúton: érdeklődjék állandóan a zsidókérdés problémái iránt; állapítsa meg, melyik az a terület, amelyen tevékenységével hasznos le-

het; vállaljon részt a zsidó jövőért folyó munkából és anyagi áldozatokból.

Ilymódon felfogásunkat kivetítjük saját körünkből a zsidóság szélesebb rétegeire és természetesen azt szeretnők, ha ennek a gondolatkisugárzásnak minél élénkebb és minél nagyobb felületről való visszatükröződését tapasztalhatnók.

Hazafiúi érzéseink.

Érintettem már ama kapcsolatokat, amelyek bennünket ahhoz a honhoz fűznek, amelynek földjén születünk. Ennek a hazának a nyelvét beszéljük gyermekkorunk óta; az ő történelme töltött el bennünket először lelkesedéssel és csodálattal; sorsát saját sorsunknak éreztük, jövőjéért egyéb polgáraival együtt küzdöttünk, reménykedtünk és aggódtunk a közelmúlt váltakozó sorsfordulatai közepette. Népének érzelem és gondolatvilágában nőttünk fel és mindennapi becsületes munkánk során joggal éreztük, hogy e haza javán munkálkodunk. Ha mindezt átgondoljuk és átérezzük, támadhat-e bárkiben is oly gondolat, hogy az a zsidó, aki az állam érdekeivel sohasem ellentétes érdekű saját népisége tudatában, minden mellékgondolat nélkül, mindenkor a hála és a természetes ragaszkodás érzelmeit táplálta hazájával szemben, kevésbbé lehet hű fia hazájának, mint az, akinek a gazdanéphez tartozás gondosan úpolt tudatát a soraiból való kizártság keserű felismerésének kellett felváltania? A válasz azt hiszem csak egy lehet, és sok keserűségünk közepette ma már örömmel vállaljuk látni, hogy ez a pozitív válasz mind tágabb körökben hallható és hazafias hűségünkben csak a rosszakarat kételkedik.

Valóban arról vitatkozni, hogy ki a hűbb hazafi, a cionista, vagy a nemcionista zsidó, teljesen idejét mult dolog volna. De szeretnék még egy további lelki mozzanatra utalni: Miként a vendégben, aki hosszúideig élvezte valamely ház vendégszeretetét. ottlétének ideje alatt gyakran elhomályosul a szeretetnek az az érzése, amely őt a vendéglátóval szemben eltölti, de távozása előtt újból fellángol, úgy válik ismét melegebbé a zsidóság már megszokottá merevedett szeretete a gazdanép iránt akkor, amikor előkészül az országból való kivándorlásra. Különösen, ha tudja, hogy útja — éppen a cionista tevékenység

következtében — nem a kétségbeesésbe vezeti, hanem a saját maga által régóta előkészített új otthonba, amelyben ugyan új gondok is várják, de ezek kedves gondok, a saját otthon kiépítésének egy nagykorúvá lett néphez méltó gondjai.

A zsidó népnek lehetnek nagy hibái, de kétségtelenül jellemző tulajdonsága a hálatudat és a hűség. Viszontagságos történelme során ennek számos tanujelét szolgáltatta. Közel négyezer esztendőn át hű maradt nyelvében és érzelmeiben azokhoz az országokhoz is, amelyek válságos pillanatokban elűzték őt körükből. Ezt mutatja a kiűzött szefard zsidók spanyol-zsidó (ladino), s a keletre vándorolt német zsidók német-zsidó (jididisch) nyelvjárása, amelyek még ma, századok múltán is élő nyelvek. Ezt a hálaérzetet jelenlegi hazájával szemben a zsidóság magával fogja vinni akkor is, amikor visszatér saját földjére és kétségtelen, hogy hűségét adott alkalommal, megfelelő baráti szolgálatok formájában kifejezésre is fogja juttatni, aminthogy ezt már eddig is volt alkalmunk tapasztalni Erec Jiszraelbe vándorolt magyar cionisták részéről.

A jövő gondjai.

Az új Zsidóországban azután új problémák vetődnek fel, új nehézségeket kell majd leküzdeni, új szakadékokat áthidalni. Erre is előkészíti a cionista gondolat a zsidóságot, akkor, amikor a túlzott individualizmusból igyekszik átvinni a saját igények önkéntes korlátozásának és a kölcsönös segítségnek, a „mutualizmus“-nak eszmevilágába, ugyanúgy, mint ahogy a labilis és egészségtelen társadalmi rétegződésből átmenteni óhajtja a széles östermelő, és művelt fizikai munkásrétegen felépülő, a Szentírás erkölcsi törvényeivel összefogott stabil és hosszúéletű szociális rendbe. Hisszük és reméljük, hogy sokezer éves történelmünknek vérünkbe ojtott tanulságai segítségünkre lesznek e cél elérésében és az elért eredmények megtartásában.

Cionista életszemléletünk nagy vonásokban a fentebb vázolt meglátásokból, intenciókból és érzelmekből tevődik össze. Mindezek a mozzanatok egyformán jellemzőek minden cionista árnyalatra. Ezekhez járulnak még a zsidó nép természetének

objektív megítélésére, hibáinak meglátására és javítására, eredményeinek értékelésére és az alkotó munka szolgálatába állítására irányuló törekvéseink, párosulva azzal a meggyőződéssel, hogy a zsidóság eddigi hosszú és viszontagságos pályafutása és kétségtelenül figyelemreméltó teljesítményei ellenére sem töltötte még be teljesen hivatását és még nem játszotta végig egészen szerepét e földön. Hisszük, hogy a zsidó népnek, mint élő, önálló és tevékeny sejtnek a közreműködésére elengedhetetlen szükség van az emberi kultúra és civilizáció érdekében, elsősorban azonban a népek nagy családjának abban a minden vizsgálhatóság ellenére minduntalan megújuló erőfeszítésében, mely az emberibb, vagyis Istenhez közelebb álló emberiség eszményének megvalósítására irányul.